

Līdzfinansē Eiropas Savienības
programma „Tiesības,
vienlīdzība un pilsonība”

Labklājības ministrija

Tieslietu ministrija

Soli tuvāk: Kopienas vienotā atbilde uz vardarbības pret sievieti gadījumiem

Pagaidu aizsardzība pret vardarbību

2

- Procesuāls aizsardzības līdzeklis

Mērķis –

- nodrošināt nekavējošu cietušo personu aizsardzību pret vardarbību
- novērst vardarbīgajai personai nesodāmības sajūtu.

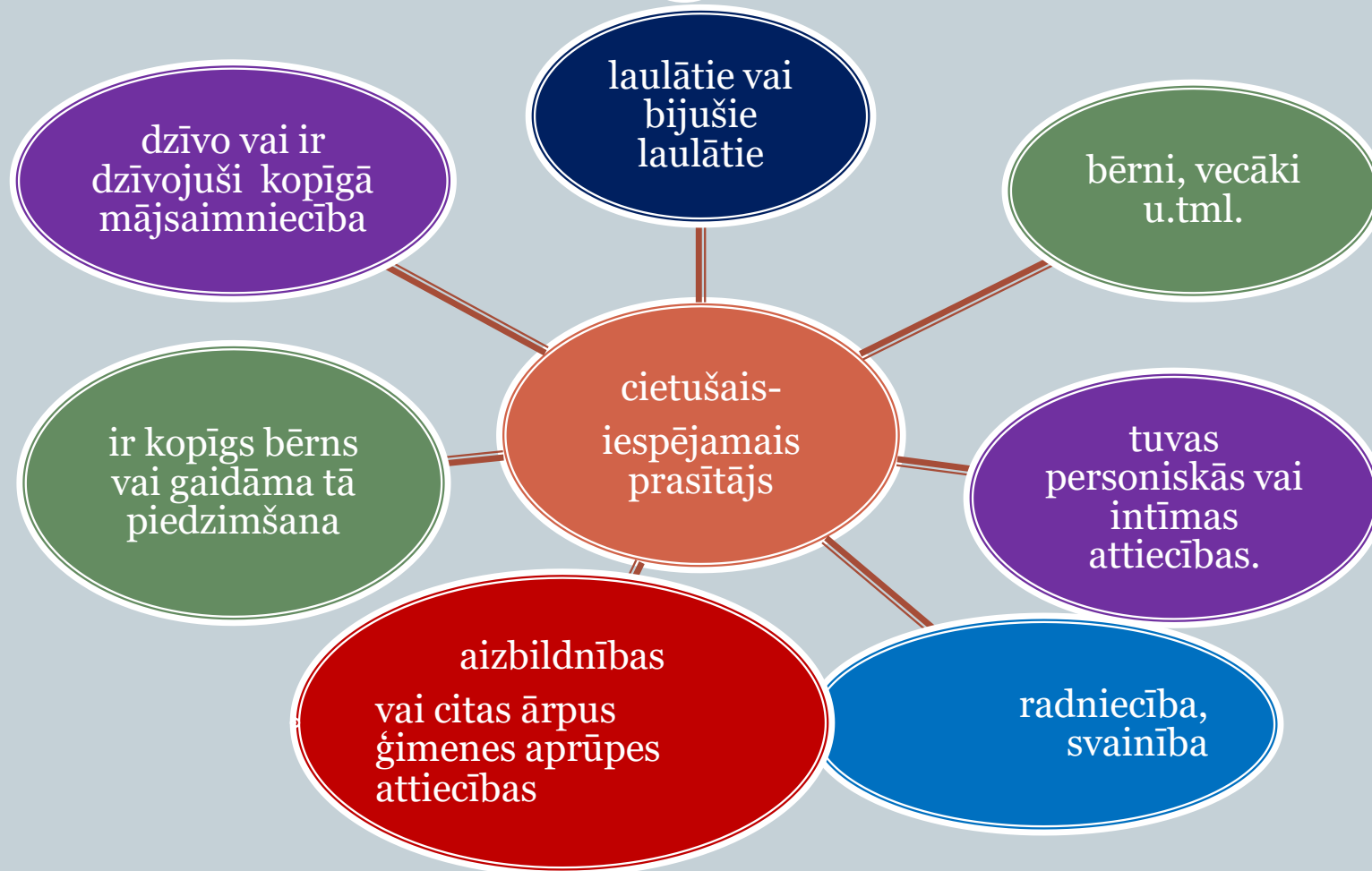
Kriminālatbildība par tiesas lēmuma pārkāpšanu.

- No valsts puses - nodrošināt lēmumu kontroli.

Subjektu lokš

Civilprocesa likuma 250.⁴⁴ pants

38

Tiesiskā attiecība

Civilprocesa likuma 250.⁴⁴ pants

39

par laulības
neesamību vai
šķiršanu

prasījumos, kas izriet
no aizgādības un
saskarsmes tiesībām

prasībās par
uzturēšanas
līdzekļu piedziņu

tā mājokļa lietošanas kārtības
noteikšanu, kurā puses dzīvo vienā
mājsaimniecībā

prasījumos
personisku
aizskārumu dēļ

prasībās par pušu kopīgā mājokļa
dalīšanu, kurā tās dzīvo vienā
mājsaimniecībā

Pagaidu aizsardzības pamats

5

Ja pret personu ir vērsta jebkāda

- fiziska,
- seksuāla,
- psiholoģiska
- ekonomiska vardarbība
- **vardarbīga kontrole** — tāda darbība vai darbību kopums, kas ietver aizskaršanu, seksuālu piespiešanu, draudus, pazemošanu, iebiedēšanu vai citas vardarbīgas darbības, kuru mērķis ir kaitēt, sodīt vai iebiedēt aizskarto personu.

Pieteikums

6

- Pieteikuma forma- Ministru kabineta apstiprinātais paraugs.
- Iesniegšanas vieta- pēc nodarījuma izdarīšanas vietas.
- Gan pirms prasības celšanas, gan tiesvedības laikā.
- Pieteikumā ir jāapraksta apstākļi un jānorāda, kā izpaudusies agresija un vardarbība- kad un cik bieži, ja iespējams var nosaukt vardarbības veidu un kādas sekas tas ir radījis, norādot, kādi draudi pastāv, no kā upurim ir bail.
- Jāpievieno pierādījumi, kas to apstiprina. Ja tie nav pieejami, tad jālūdz tiesai tos izprasīt.
- Cietušās personas apliecinājums.

Pieteikumu var iesniegt tiesā

7

- Personas, kura lūdz aizsardzību, vai tās pārstāvis.
Civilprocesa likuma 250.⁴⁴ pants.
- Policija, pievienojot lēmumu par nošķiršanu, kas pieņemts saskaņā ar likuma Par policiju 12.panta pirmās daļas 10¹. punktu.
Civilprocesa likuma 250.⁵⁶ pants,
- **pieteikumu bērna interesēs** var iesniegt viens no bērna vecākiem, aizbildnis, bāriņtiesa vai prokurors.
Civilprocesa likuma 250.⁵⁶ pants otrā daļa
- **Bāriņtiesas pieteikums iesniedzams** Bāriņtiesu likuma 19.¹ pantā paredzētajos gadījumos.

Pirmo instanču tiesās izskatīti pieteikumi par pagaidu aizsardzību pret vardarbību

8

Gadi	2014	2015	2016	2017	2018
Skaitis	330	494	622	1085	569

Valsts policijā pieņemtie policijas lēmumi par nošķiršanu un saņemtie tiesas lēmumi par pagaidu aizsardzību pret vardarbību (Valsts policijas dati)

9

Pagaidu aizsardzības līdzekļi

48

Mērķis:

- nepieļaut personas fizisku klātbūtni;
- nepieļaut jebkāda veida saziņu;
- nepieļaut personas datu izmantošanu.

Pagaidu aizsardzības līdzekļi

11

- Likums uzskaita septiņus aizsardzības līdzekļu veidus, bet to var paplašināt gan persona pati norādot, gan tiesa pēc savas iniciatīvas
- citi aizliegumi un pienākumi, kurus tiesa vai tiesnesis noteicis atbildētājam un kuru mērķis ir nodrošināt prasītāja pagaidu aizsardzību pret vardarbību.

Aizsardzības līdzeklim jābūt tādām, lai policija varētu veikt kontroli.

Aizsardzības līdzekļa darbības laiks

12

- Policija nekavējoties pēc lēmuma saņemšanas uzsāk tā izpildes kontroli

Pieteicējs var lūgt tiesai noteikt pagaidu aizsardzību

- pirms prasības celšanas tiesā
- vienlaicīgi ar prasības celšanu
- saglabāt arī pēc sprieduma stāšanās spēkā
- **Atcelt var tikai tiesa.**

Varmākas uzvedība ir vērsta uz kontroles pār cietušo pārņemšanu un šaubu izraisīšanu par cietušā uzvedību

- Varmākas viegli piemērojas. Tie atrod arvien jaunus un neredzētus veidus kā no attāluma sasniegt cietušos un manipulēt ar tiem.
- Varmākas izseko, novēro cietušos, atstāj anonīmus vēstījumus, vajā cietušos ar zvaniem un īsziņām. Viņi nosūta vai atstāj simboliem caurvītus vardarbības vai pat slepkavības draudus.
- Varmākas draud izsaukt policiju. Ja policija ierodas, varmākas cenšas ar tiem manipulēt un virzīt izmeklēšanu sev vēlamā gultnē.
- Cietušie tiek ievilkti tiesu procesos, kuros viņiem jāatbild par it kā pretlikumīgu spēka pielietošanu, varmācību pret bērniem, mātes pienākumu nepildīšanu, par alkohola un narkotisko vielu lietošanu.
- Varmākas izplata paziņojumus par cietušās personas garīgās veselības traucējumiem un neadekvātu uzvedību.

Tiesu prakse civilprocesā

14

Ar Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2017.gada 1.novembra lēmumu pieteikums apmierināts.

- Pēc atgriešanās Latvijā bērna tēvs bijis agresīvs: uzbrucis prasītājai, stipri rāvis aiz deguna, kniebis un spiedis ausi. Visas darbības notikušas meitas klātbūtnē. Bijusi spiesta pamest savu īpašumu- dzīvokli un vērsties pēc palīdzības pie paziņām. Prasītāja atradusies Krīzes centrā ģimenē ar bērniem “Paspārne”, kur saņēmusi rehabilitācijas pakalpojumus kā vardarbībā cietusī persona. Pieteikumam pievienots Linkolnšīras policijas 2014.gada 9.oktobra paziņojums par soda piemērošanu par fizisku vardarbību.
- Pirmās instances tiesa pieteikumu ir noraidījusi, uzskatot, ka prasītājai atbildētāja uzvedība var sagādāt neērtības un var būt psiholoģiski nepatīkama, tomēr nopietno seku dēļ konkrētais tiesiskais instruments nav pieļaujams un nav piemērojams personisko strīdu risināšanai.
- Lietas arhīva Nr. CA-0505-17/4 ECLI:LV:KUAT:2017:1101.CA050517.5.L

Tiesu prakse civilprocesā

15

- Ar Dobeles tiesas 2018.gada 16.janvāra lēmumu pieteikums apmierināts daļēji.
- Prasītājam piederošajā dzīvoklī dzīvo viņš ar sievu, viņa meita ar 4-gadīgu bērnu, periodiski ierodas znots.
- Pieteikumā norādīts, ka znots regulāri sit meitu mazmeitas klātbūtnē, lieto rupjus vārdus nepilngadīga bērna klātbūtnē, ir agresīvs, bojā bērna mantas un bojā prasītājam piederošo īpašumu, izlauzis dzīvokļa durvis, sadauzījis trīs televizorus. Atbildētājs prasītāju un viņa sievu apsaukā un izsmej. Nekad finansiāli nav piedalījies bērna vajadzību finansēšanā un nemaksā ikmēneša dzīvokļa maksājumus. Atbildētājs fiziski un morāli ietekmē prasītāja meitu, nodarot miesas bojājumus. Izsaka draudus atņemt bērnu, ja nepakļausies viņa prasībām.
- Tiesa noraidījusi pieteikumu daļā par meitu un mazmeitu, jo bērna mātei jāsniedz pieteikums pašai par sevi un bērnu.
- ECLI:LV:DORT:2018:0116.o.2.L

Ja iesaistīti bērni

16

Nav pamata noraidīt pieteikumu pret vardarbību, atsaucoties uz tiesas lēmumu par saskarsmes tiesību izmantošana kārtības noteikšanu.

Spēkā jaunākais tiesas nolēmums.

Ja ir vairāki tiesas nolēmumi

17

- Ja pirms lēmuma par pagaidu aizsardzību ir pieņemts lēmums par vecāka pagaidu saskarsmes tiesībām ar bērnu, spēkā ir pagaidu aizsardzības lēmums:
  - ja vecākam nav liegta tikšanās un saziņa ar bērnu, tad var lūgt tiesu grozīt iepriekš noteikto saskarsmes kārtību, iesaistot saskarsmes personu;
  - Ja pagaidu aizsardzība attiecas uz bērnu, tad saskarsmes lēmums nevar tikt izpildīts.
  - Tiesas lēmumu par vecāka un bērna saskarsmi izpilda zvērināti tiesu izpildītāji.

Pieteikuma izskatīšana tiesā

18

- **Pirms prasības celšanas-**

Ja pieteikums iesniegts ar policijas starpniecību

- tiesa šādu pieteikumu izskata ne vēlāk kā nākamajā darbadienā pēc saņemšanas;
- **iespējamais prasītājs sākotnēji var nenorādīt, kāda prasība tiks celta tiesā;**
- tiesa izlemj arī tad, ja pieteikumā nav norādītas visas ziņas vai pievienoti dokumenti, ja vien dokumentu vai nepieciešamo ziņu trūkums būtiski neietekmē pieteikuma izlemšanas iespējamību;
- saņemot pieteikumu, tiesai nav jāvērtē strīds pēc būtības
- tiesa nosaka termiņu prasības celšanai;

Pierādījumi.

19

- Apliecinājums par ziņu patiesumu kā pierādīšanas līdzeklis.
- ✓ Vardarbības upuriem ir atvieglota pierādījumu nasta, vienlaikus stiprinot atbildību par nepatiesas informācijas sniegšanu tiesai. Nav jāmaksā valsts nodeva.
- ✓ Tiesa pēc savas iniciatīvas tiesas sēdē var pieprasīt lietas dalībniekam apliecināt savus paskaidrojumus, kas satur ziņas par faktiem un apstākļiem, uz kuriem pamatoti viņa prasījumi vai iebildumi.
- Tiesnesis, izskatot pieteikumu, nevar izslēgt apliecinājumu kā pierādījumu.

Civilprocesa likuma 250.⁵⁷ pants

Procesuālie jautājumi

20

- Tiesa pieteikumu izskata nākamajā darba dienā, bet ne vēlāk kā 20 dienu laikā.
- Pārsūdzami tikai lēmumi par pieteikuma noraidīšanu.
- Pārsūdzība neaptur lēmuma izpildi.
- Atcelt un aizstāt var tiesa pēc puses lūguma.
- Iesniedzot prasību, jānorāda, ka ir pieņemts lēmums par pagaidu aizsardzību.
- Ja pēc būtības prasību skata citā tiesā, jālūdz pagaidu aizsardzības lieta pievienot pamatlīetai.

Nepatiesa pieteikuma civiltiesiskās sekas

21

- Pieteicējam ir pienākums atlīdzināt tiesas izdevumus valstij.

- Otra puse ir tiesīga prasīt atlīdzību par tam nodarītajiem zaudējumiem, ja:

Aizsardzības līdzeklis atcelts kā nepamatots un/vai tā pieņemšana pamatota ar nepatiesām ziņām un prasība ir noraidīta.

Tiesāšanās izdevumi

22

- Pieteicēji ir atbrīvoti no tiesāšanas izdevumiem par labu valstij.
- Ar lietas vešanu saistītie izdevumi (par advokātu, ceļa izdevumi, ar pierādījumu iegūšanu saistītie izdevumi)
  - Ja celta prasība, atlīdzināmā summa tiek izņemta spriedumā.
  - Ja prasība nav celta, atbildētājs, lūdzot atcelt aizsardzības līdzekli, var lūgt piedzīt advokāta izdevumus. (tiesas vērtējums CPL 44.pants)

Atbildība

23

Krimināllikuma 168.¹ pants.

Nolēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nepildīšana

- Par ļaunprātīgu nolēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nepildīšanu - soda ar īslaicīgu brīvības atņemšanu vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.

Latvijas pirmo instanču tiesas- krimināllietas apsūdzībā pēc KL 168.-1 panta (TIS dati)

24

Gads	Saņemtas	Pabeigtas	Attaisnotas personas
2014	26	22	nav
2015	78	68	nav
2016	53	49	nav
2017	74	72	nav
2018	21	21	1 persona- Cēsu tiesas spried.12.04.2018.

Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta
2016. gada 23.marta lēmums lietā Nr. 11300015115,
SKK-112/2016

25

Tiesas lēmums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, par kura ļaunprātīgu nepildīšanu Krimināllikuma 168.¹ pantā paredzēta kriminālatbildība, ja tiesas noteiktajā termiņā nav iesniegta pamatprasība (*Civilprocesa likuma 250.⁵⁸ pants*) vai ja nav iesniegts lietas dalībnieka motivēts pieteikums par lēmuma par pagaidu aizsardzību atcelšanu (*Civilprocesa likuma 250.⁵⁹ panta ceturrtās daļas 2.punkts, 250.⁶⁰ panta otrā daļa*), netiek atcelts –

tiesas noteiktie pagaidu aizsardzības līdzekļi turpina darboties uz nenoteiktu laiku.

Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta
2016. gada 23.marta lēmums lietā Nr. 11300015115,

26

SKK-112/2016

- Apelācijas instances tiesa savā spriedumā nav izvērtējusi to, ka apsūdzētais [pers. A], būdams informēts par tiesas lēmumu un tā saturu, zinot, ka viņam piemēroti pagaidu aizsardzības līdzekļi pret vardarbību, kas uzliek pienākumu veikt noteikto darbību vai atturēties no tiesas nolēmumā norādītajām darbībām, neievēroja viņam noteiktos ierobežojumus un vai fakts, ka [pers. B] bija lāvusi [pers. A] kādu laiku uzturēties dzīvokļa istabā, ietekmēja viņa rīcības subjektīvo pusi.

Vidzemes apgabaltiesas 2015.gada 10.novembra spriedums lietā nr. 11400010815

27

- ...tiesa nav pareizi novērtējusi J. izdarītā noziedzīgā nodarījuma kaitīgumu. Krimināllikuma 168.1pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums ietverts Krimināllikuma XVII nodaļā (Noziedzīgi nodarījumi pret ģimeni un nepilngadīgajiem), nevis šā likuma XXIII nodaļā (Noziedzīgi nodarījumi pret jurisdikciju). Tādējādi likumdevējs uzsvēris, ka kriminālatbildība par minētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu paredzēta, lai efektīvi aizsargātu personu no vardarbības, ko rada viņas tuvinieki. Krimināllikuma 168.¹ pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums, protams, apdraud arī jurisdikcijas intereses, tomēr šīs intereses ir vērtējamas kā papildu tiešais objekts.

Zemgales apgabaltiesas 2016.gada 5.janvāra spriedums lietā nr. 11370008815

28

- ...šo noziedzīgo nodarījumu var izdarīt tikai ar tiešu nodomu, kad vainīgais zina, ka ir spēkā stājies tiesas nolēmums un nevēlas ievērot tajā noteiktos ierobežojumus, apzinās savas darbības un vēlas konkrēti rīkoties.
- ...ļauņprātību Krimināllikuma 168.¹ panta izpratnē raksturo personas tīšas, apzinātas darbības, kas vērstas uz ar tiesas nolēmumu uzlikto aizliegumu tīšu, neattaisnojamu pārkāpšanu. Tiesu kolēģijas ieskatā, nav nepieciešams konstatēt vairāk kā vienu šādu prettiesisku darbību un nav nepieciešams šādu darbību sistemātiskums.
- Noziedzīgā nodarījuma sastāvs ir formāls, un nodarījums ir pabeigts ar tiesas nolēmumā minēto aizliegumu ļauņprātīgas pārkāpšanas brīdi.

(atcēla attaisnojošo 1.inst.spriedumu)

Statistika apelācijas instanču tiesās par Krimināllikuma 168.-1 panta piemērošanu

29

- Rīgas apgabaltiesas 2016.gada 1.marta spriedums lietā nr. 11355039914.
- Kurzemes apgabaltiesa
- 2018.gada 2.februāra spriedums lietā nr. KA02-0038-18/1

ECLI:LV:KUAT:2018:0202.11261026315.5.S

- 2017.gada 28.novembra spriedums lietā nr. KA02-0174-17/9

ECLI:LV:KUAT:2017:1128.11261102815.1.S

Statistika apelācijas instanču tiesās

30

Vidzemes apgabaltiesā

- 2015.gada 10.novembra spriedums lietā nr. 11400010815
- 2018.gada 19.februārī lietā nr. KA05-0015-18/6
ECLI:LV:VAT:2018:0219.11130055116.1.S

Zemgales apgabaltiesā

- 2016.gada 5.janvāra spriedums lietā nr. 11370008815
- 2017.gada 9.marta spriedums lietā nr. KA05-0015-18/6
ECLI:LV:VAT:2018:0219.11130055116.1.S

Paldies par uzmanību!

**Rīgas apgabaltiesas tiesnese
Ilze Celmiņa**